

Ungdomskriminalitet - kommunenes rolle og utfordringer

Selv om de aller fleste barn og unge i Norge har gode levekår og er lovlydige, har det vært en økning i kriminaliteten blant unge under 15 år, og en del av det kan knyttes til organisert kriminalitet.

Utfordringen er særlig tydelig i storbyene, men utviklingen berører også omkringliggende og mindre kommuner. Knivbruk, vold, ran og trusler går igjen blant sakstypene som øker. Det meste av kriminaliteten retter seg mot andre ungdommer. Flere kommuner melder om grovere hendelser enn tidligere. Flere av hendelsene deles, spres og omtales også på digitale arenaer.

Ungdom rekrutteres på tvers av kommunegrenser, og kriminalitetsbildet sprer seg raskt til nye miljøer. [Ungdata](#) tyder på at det har vært en viss økning i andelen som rapporterer å være utsatt for ungdomsvold etter pandemiåret 2021. Dette viser at ungdomskriminalitet ikke bare er et storbyproblem, men en nasjonal utfordring.

Regjeringens ekspertgruppe om ungdomskriminalitet peker i sin rapport *De er våre barn* (2024) på en bekymringsfull utvikling. Den viser at bruk av sosiale medier, oppfatninger om legalisering av narkotika, større utbredelse av en fryktbasert taushetskultur og sterkere kriminelle nettverk er faktorer som kan påvirke barne- og ungdomskriminalitet. Rapporten understreker at mange av ungdommene har opplevd svikt på flere arenaer – skole, fritid, familie og barnevern – og at det er nødvendig med tidlig og helhetlig innsats.

Riksrevisjonens rapport (2024) peker på at myndighetenes innsats ikke er tilstrekkelig samordnet og at forebygging ikke prioriteres høyt nok. Den kritiserer særlig manglende oppfølging av risikoutsatt ungdom og svikt i samarbeidet mellom statlige og kommunale tjenester. Uklare ansvarsforhold kommer særlig til uttrykk når barnevernstjenestene og spesialisthelsetjenestene samarbeider om å følge opp barn med utfordringer innen rus og psykisk helse.

En kritisk utfordring gjelder barnevernet. Mangel på institusjonsplasser, fosterhjem og beredskapshjem gjør det vanskelig å tilby ungdom som trenger omsorg et godt alternativ. Dette gjelder både i storbyene og i landet ellers. Oslo kommune har særskilte utfordringer med finansieringen av barnevernet, fordi kommunen ikke er omfattet av statens bistandsplikt og dermed har fullt ansvar for både kommunale og statlige barnevernoppgaver. For å sikre likeverdige tjenester er kommunen avhengig av egen finansiering når det statlige barnevernet styrkes.

Kommunenes rolle og behov

KS' landsstyre mener det både er behov for å forsterke forbyggende tiltak og tiltak for å ivareta trygge lokalsamfunn i møte med kriminalitet blant barn og unge. Kommunene spiller en avgjørende rolle i forebygging og oppfølging, men mangler ressurser og kapasitet, og har store utfordringer i samordningen med statlige aktører.

Kommunene har ansvar for mange av de mest sentrale tjenestene i forebyggingsarbeidet: barnehage, skole, helsestasjon og skolehelsetjeneste, barnevern, psykisk helse og fritidstilbud. Kommunene er også samfunnsutviklere og kan bidra til gode oppvekstmiljøer gjennom nærmiljøtiltak, kultur og idrett. Fylkeskommunene har ansvaret for det videregående skoletilbudet og det er viktig å sikre gode overganger mellom grunnskole og videregående opplæring og ha gode oppfølgingsrutiner gjennom helserådgivere og andre faggrupper som kan forebygge utenforskap og rekruttering inn i sosiale, negative miljøer.

Forebygging og tidlig innsats: Kommunene melder om et økende behov for å sette inn tiltak tidlig. Tidlig identifisering av barn som står i fare for å falle utenfor er avgjørende, sammen med tverrfaglige tiltak og et nært samarbeid med foreldrene.

Tjenestekapasitet: I mange kommuner opplever barnevernet at det er mangel på steder for akuttplasseringer og på fosterhjem.

Samordning og samarbeid: Det er behov for bedre tverretattlig samarbeid og informasjonsdeling på individnivå. Kommunene er avhengige av et tett samarbeid med politi og statlige aktører for å lykkes. Forebyggende politiarbeid og tverrsektorielle modeller som SLT (Samordning av lokale rus- og kriminalitetsforebyggende tiltak) trekkes fram som viktige, men er sårbare for ressurskutt og manglende forankring.

Rammevilkår: For å styrke det forebyggende arbeidet må kommunene sikres bedre finansiering og mer forutsigbare rammer.

KS' landsstyre mener at følgende tiltak bør prioriteres for å forhindre kriminalitet blant barn og unge:

- Ungdomskriminalitet må møtes med en **helhetlig** nasjonal innsats i samarbeid mellom stat, kommune og fylkeskommune der både forebygging, oppfølging og trygghet i lokalsamfunnene ivaretas. For å nå dette målet må det være tilstrekkelig kapasitet i kommunale, fylkeskommunale og statlige tjenester. Regelverket må legge til rette for trygg deling av bekymring og bedre samordning mellom skole, helse, barnevern og politi.
- Kommunenes rammebevilgninger må styrkes, slik at kommunene har mulighet for å utvikle og ikke må kutte i viktige forebyggende tiltak for barn og unge.
- Kommunene må få større handlingsrom slik at det kan utvikles mer helhetlige lokale tjenester, og den statlige styringen av oppveksttjenestene må bli mindre fragmentert og sektorisert.
 - Det er positivt at regjeringen har fulgt opp KS og kommunesektorens innspill om å samle mange små statlige tilskudd i en større pott med økt lokalt handlingsrom (programfinansiering). Landsstyret oppfordrer regjeringen og Stortinget til å videreutvikle ordningen med programfinansiering.
 - Reguleringen av kommunale oppveksttjenester bør forenkles og samles i en felles lov, som gir økt lokalt handlingsrom og som gir bedre mulighet for et mer helhetlig tjenestetilbud. KS har satt i gang en utredning om hvordan dette kan gjøres.
- Staten må innfri sin plikt til å bistå kommunene med plass i institusjon og andre spesialiserte tiltak i barnevernet, slik at utsatte barn, unge og familier får nødvendige tilbud. Bistandsplikten bør utvides til også å gjelde spesialiserte hjelpetiltak, og flere må få foreldrestøttende tiltak.
- Landsstyret støtter utviklingen av et mer fleksibelt barnevern, som kan ivareta barn og unges ulike behov bedre og reduserer omfanget av flyttinger. Barnevernet må ha bedre mulighet for å iverksette tiltak for å beskytte barnet/ungdommen mot skadelig påvirkning.
- Politiets forebyggende innsats må styrkes, slik at politiet kan være gode samarbeidspartnere i det lokale SLT- samarbeidet.
- Det er behov for økt kapasitet til etterforskning og påtale i ordningen med hurtigspor i domstolen, og i ungdomsenheter i kriminalomsorgen.

- Kommunene vil fortsette arbeidet med å samle kunnskap, spre og dele erfaringer med effektive tiltak mot barne- og ungdomskriminalitet gjennom nettverks- og utviklingsarbeid.